

**Профспілка трудящих
металургійної і гірничодобувної
промисловості України**

ПРОФСПІЛКА

№ 6' 2011

**Захист прав, свобод
та інтересів громадян у суді**

Дніпропетровськ

**«ПРОФСПІЛКА»
№ 6(26)' 2011**

Свідоцтво про реєстрацію
№ 12929-1814 Р

Засновник і видавець:
Центральний комітет Профспілки
металургів і гірників України
Голова ЦК ПМГУ: Володимир Казаченко

Матеріали підготували:
Правова інспекція ЦК ПМГУ,
Інформаційно-аналітичний центр ЦК ПМГУ

Адреса: Україна, м. Дніпропетровськ,
пл. Леніна, 1, 49000
Тел.: 791-01-74, 791-19-31
www.pmgd.dp.ua
infocentre@email.com.ua

Здано до друку 20.05.2011 р.

Друк: ПВТКП «ПАФ», ДП № 12
м. Дніпропетровськ
Наклад 600 прим. Зам. № 29

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Чи можна захистити свої права не звертаючись до суду?	6
Які строки позовної давності в цивільному процесі?	6
Як можна оскаржити рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, їх посадових осіб?	7
Що може бути підставою для звернення до суду у цих справах?.....	8
Чи є принципові відмінності між зверненням в адміністративній справі та в цивільній справі?	8
Чи встановлюються строки для звернення з адміністративним позовом до суду?	9
Як визначити останній день закінчення процесуальних строків?	9
Якими можуть бути наслідки пропущення строку позовної давності?	10
Які першочергові дії потрібно зробити при зверненні до суду?	10
До якого суду звертатись в разі незаконного звільнення з роботи, не виплати заробітної плати чи інших порушень роботодавцем трудових прав працівника?	10
До якого суду звертатись у разі відмови у призначенні пенсії чи неправильному нарахуванні пенсії, надбавки, виплати соціальної допомоги в меншому розмірі ніж передбачено законом?	11
Чи потрібно платити за те, щоб суд розглянув справу?	11
Хто звільняється від сплати державного мита?	12
В яких розмірах сплачується державне мито?	13
Ставки державного мита із заяв і скарг, що подаються до адміністративного суду	15
Витрати на інформаційно-технічне забезпечення	15
В яких розмірах сплачуються витрати на інформаційно-технічне забезпечення?	15
Які наслідки несплати судових витрат?	17
Як розподіляються судові витрати між сторонами?	17
Які справи підвідомчі судам у цивільному процесі?	17
В якій формі потрібно звертатись до суду?	18
Як правильно написати позовну заяву?	18
Як подати позовну заяву до суду?	19
Які вимоги можна просити адміністративний суд задовольнити?	20
Хто бере участь у цивільній справі?	20

Які права та обов'язки мають позивач і відповідач?	21
Хто може бути представником?	22
Які повноваження представника у суді?	22
Які правила виклику до суду?	23
В які строки розглядається справа у суді?	24
Які обов'язки мають особи, що присутні в залі судового засідання?	25
Що потрібно доказувати в судовому засіданні?	25
Що робить суд після отримання позовної заяви?	27
Який порядок судового розгляду справи?	28
Які справи розглядаються в порядку наказного провадження?	30
В який строк розглядається заява про видачу судового наказу та в який строк він набирає силу?	31
Які справи розглядаються в порядку окремого провадження?	35
Що таке скорочене провадження?	33
Які строки розгляду справи у порядку скороченого провадження?	34
Чи можна оскаржити постанову за результатами скороченого провадження?	35
Як і в які строки можна отримати рішення суду?	35
Що робити, якщо рішення суду незрозуміле?	36
Що робити, якщо рішення суду вас не задовольняє?	36
В які строки можна подати апеляцію на рішення суду?	37
В якій формі та який порядок подачі апеляційної скарги?	37
Протягом якого часу суд розглядає апеляційну скаргу?	38
Чи можна оскаржити рішення апеляційного суду?	39
Як та в які строки можна подати касаційну скаргу?	39
Коли рішення суду набирає законної сили?	40
Рішення суду набрало законної сили, що далі?	40
В яких випадках можливе негайне виконання рішення?	42
Зразки заяв, які подаються до суду:	
Додаток №1. Заява про видачу справи для ознайомлення	43
Додаток №2. Заява про повідомлення суду про причини неявки у судові засідання	43
Додаток №3. Заява про розгляд справи за відсутності особи	44
Додаток №4. Представлення документів на ухвалу суду	45
Додаток №5. Заява про видачу копії рішення суду	45
Додаток №6. Заява про видачу виконавчого листа	46
Додаток №7. Заява про повернення судових витрат	46
Корисна інформація	47

Захист прав, свобод та інтересів громадян у суді

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права зобов'язує державу забезпечити кожній особі ефективний засіб правового захисту у випадку порушення її прав і свобод. Право на захист для будь-якої особи, яка його потребує, забезпечується державою, її судовими, адміністративними чи законодавчими органами.

Серед цих засобів захисту прав і свобод людини особливо відповідальна і ефективна роль належить суду. Статтею 55 Конституції України передбачено, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом.

В Україні кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Саме в запровадженні механізму реального захисту громадянами своїх прав у суді полягає здійснення функцій правової держави.

Конституція надає кожному право звернення до суду за захистом своїх власних прав та інтересів, але практика показує, що громадянам не завжди вдається реалізувати надані їм права та свободи. Хоча з кожним роком кількість громадян, які намагаються відстоювати власні права та інтереси шляхом звернення до судів, зростає, однак дехто не звертається до суду бо не вірить в справедливість правосуддя, а у більшості відсутні спеціальні знання, які стосуються процесуального порядку звернення до судів, їх прав та обов'язків у судовому процесі та інше. Як результат, трапляються випадки, коли через відсутність знань щодо того, в якому процесуальному порядку повинна розглядатись та чи інша справа, громадяни втрачають час, що може призвести до програшу судового процесу або задоволення позову в меншому обсязі.

Цей матеріал підготовлено з метою поліпшити обізнаність членів Профспілки знаннями щодо звернення до судів в порядку цивільного та адміністративного провадження відповідно до норм Цивільного процесуального кодексу України (далі ЦПК України) та Кодексу адміністративного судочинства України (далі КАС України).

Матеріал викладено у формі запитань та відповідей.

Крім відповідей на запитання, які вас цікавлять, надаємо зразки деяких процесуальних заяв та адреси судів апеляційної і касаційної інстанцій.

Сподіваємось, що даний матеріал буде корисним та стане вам у нагоді, і надасть змогу ефективніше захищати як власні, так і членів Профспілки, права та інтереси.

Також у разі виникнення питань, на які ви не знайшли відповіді в цьому матеріалі, чи для отримання більш детальної інформації ви можете звернутись до правових інспекторів праці, юрисконсультів профспілкових та територіальних комітетів.

Г.ПРОСЯНИК,
правовий інспектор праці

Чи можна захистити свої права не звертаючись до суду?

Якщо ваші права порушено (порушуються), обмежується обсяг прав чи створюються які-небудь перешкоди щодо їх реалізації, в таких випадках ви можете звернутись до органу, який порушує ваші права, до вищестоящего органу, комісії по трудовим спорам (якщо вона є на підприємстві), до державної інспекції праці, прокуратури та ін., тобто скористатися способами досудового врегулювання спору.

Слід зазначити, що якщо ви вибрали досудовий порядок врегулювання спору, то повинні пам'ятати, що в разі відмови порушника права чи іншого органу задовольнити ваші вимоги та усунути порушення у вас повинен залишитись час на звернення до суду, так як для звернення до суду встановлюється строк позовної давності, який не продовжується в разі вибору досудового врегулювання спору.

Які строки позовної давності в цивільному процесі?

Позовна давність – це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права чи інтересу.

Відповідно до ст. 257 Цивільного кодексу України (далі ЦК України) загальна позовна давність встановлюється тривалістю у три роки. Однак, для окремих видів вимог законом може встановлюватись спеціальна позовна давність: скорочена або більш тривала порівняно із загальною позовною давністю.

Наприклад, згідно з частиною 2 статті 258 ЦК України позовна давність в один рік застосовується, зокрема, до вимог:

– про стягнення неустойки (штрафу, пені);
– про спростування недостовірної інформації, поміщеної у засобах масової інформації та ін.

Крім ЦК України, особливі строки позовної давності встановлюються ст. 233 Кодексу законів про працю України:

– для звернення працівника до суду про вирішення трудового спору – встановлено **тримісячний строк** з дня, коли він дізнався або повинен був дізнатись про порушення свого права;

– у справах про звільнення – працівник може звернутись до суду в **місячний строк** з дня вручення копії наказу про звільнення або з дня видачі трудової книжки;

– при порушенні законодавства про оплату праці – **без обмеження будь-яким строком**.

Треба зазначити, що заява про захист цивільного права або інтересу має бути прийнята судом до розгляду незалежно від спливу позовної давності. В разі пропуску строку звернення до суду з поважних причин, суд, за клопотанням зацікавленої особи, може поновити цей строк.

Як можна оскаржити рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, їх посадових осіб?

З 1 вересня 2005 року в Україні набув чинності КАС України. З цього часу запроваджено оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, їх посадових осіб за правилами адміністративного судочинства. Місцевими адміністративними судами є окружні адміністративні суди, вони розміщені в обласних центрах.

Проте деякі категорії справ, відповідно до ст. 18 КАС України, підсудні місцевим загальним судам як адміністративним судам, зокрема, такі:

1) адміністративні справи, у яких однією зі сторін є орган чи посадова особа місцевого самоврядування, посадова чи службова особа органу місцевого самоврядування, крім тих, які підсудні окружним адміністративним судам;

2) усі адміністративні справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності;

3) усі адміністративні справи щодо спорів фізичних осіб з суб'єктами владних повноважень з приводу обчислення, призначення, перерахунку, здійснення, надання, одержання пенсійних

виплат, соціальних виплат непрацездатним громадянам, виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, виплат та пільг дітям війни, інших соціальних виплат, доплат, соціальних послуг, допомоги, захисту, пільг.

Справи щодо оскарження дій або бездіяльності посадових чи службових осіб місцевих органів виконавчої влади розглядаються і вирішуються місцевим загальним судом як адміністративним судом або окружним адміністративним судом за вашим вибором.

Окружним адміністративним судам підсудні адміністративні справи, у яких однією зі сторін є орган державної влади, інший державний орган, орган влади Автономної Республіки Крим, обласна рада, Київська або Севастопольська міська рада, їх посадова чи службова особа, крім випадків, передбачених КАС України, та крім справ з приводу рішень, дій чи бездіяльності зазначених органів у справах про адміністративні проступки та справ, які підсудні місцевим загальним судам як адміністративним судам. Отже, якщо ви маєте проблеми з органами державної влади чи органами влади Автономної Республіки Крим – потрібно звертатися до окружного адміністративного суду.

Що може бути підставою для звернення до суду у цих справах?

Громадянин має право звернутися до адміністративного суду з адміністративним позовом, якщо вважає, що рішенням, дією або бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів під час здійснення ними управлінських функцій порушено його права, свободи чи інтереси у сфері публічно-правових відносин.

Чи є принципові відмінності між зверненням в адміністративній справі та в цивільній справі?

По формі звернення відмінності незначні. В обох випадках мова йде про позовну заяву, до якої додаються відповідні докази, документи. В адміністративному позові, як і в цивільному позові, має бути чітко сформульовано, які ваші права порушені та яким чином їх можна відновити.

В адміністративному процесі обов'язок доказування законності рішення лежить на відповідачеві, тому позивач не зобов'язаний доводити незаконність рішення суб'єкта владних повноважень, йому лише необхідно довести факт порушення його права.

Чи встановлюються строки для звернення з адміністративним позовом до суду?

Статтею 99 КАС України встановлюється, що для звернення з адміністративним позовом за захистом прав, свобод і інтересів встановлюється **шестимісячний строк** від дати, коли особа дізналась або могла дізнатись про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.

Якщо законом передбачена можливість досудового порядку вирішення спору і позивач скористався цим порядком, то для звернення до адміністративного суду встановлюється місячний строк, який обчислюється з дня, коли позивач дізнався про рішення, прийняте суб'єктом владних повноважень (чи його вищестоящим органом) за результатами розгляду його скарги.

Водночас законами і КАС України встановлюються і інші строки для звернення з адміністративним позовом (наприклад, для звернення у справах щодо прийняття, проходження чи звільнення з публічної служби встановлюється місячний строк).

Як визначити останній день закінчення процесуальних строків?

Строк, обчислюваний роками, закінчується у відповідні місяць і число останнього року строку.

Строк, обчислюваний місяцями, закінчується у відповідне число останнього місяця строку. Якщо кінець строку, обчислюваного місяцями, припадає на такий місяць, що відповідного числа не має, то строк закінчується в останній день цього місяця.

Коли строки визначаються днями, то їх обчислюють з дня, наступного після того дня, з якого починається строк. Якщо кінець строку припадає на день неробочий, то за останній день строку вважається перший після нього робочий день.

Перебіг строку, визначеного вказівкою на подію, яка має неминуче наступити, починається наступного дня після настання події.

Останній день строку триває до 24 години, але коли в цей строк слід було вчинити процесуальну дію в суді, де робочий час закінчується раніше, то строк закінчується в момент закінчення цього часу.

Строк не вважається пропущеним, якщо до його закінчення заява, скарга або необхідні для суду документи чи грошові суми здано на пошту чи передано іншими відповідними засобами зв'язку.

Якими можуть бути наслідки пропущення строку позовної давності?

Якщо строк позовної давності пропущено і суд не визнає поважними причини пропущення строку, це може бути підставою для відмови у позові.

Якщо ж суд визнає поважними причини пропущення позовної давності, порушене право підлягає захисту.

Які першочергові дії потрібно зробити при зверненні до суду?

Якщо ви вирішили захищати своє право в суді, вам потрібно визначити:

- 1) яке саме право чи свобода порушено чи порушується та яким чином;
- 2) яким законом передбачена наявність цього права, свободи;
- 3) яким законом передбачений захист відповідного права, свободи;
- 4) хто являється порушником права, адже порушник буде відповідачем у справі;
- 5) до якого суду і в якому порядку (за нормами ЦПК чи КАС України) потрібно звернутись за захистом права;
- 6) якими доказами можна підтвердити наявність права та його порушення і вину органу, який порушив дане право;
- 7) які вимоги треба сформулювати, щоб порушене право було відновлено.

До якого суду звертатись в разі незаконного звільнення з роботи, не виплати заробітної плати чи інших порушень роботодавцем трудових прав працівника?

Такі справи розглядаються районними, районними у містах, міськими та міськрайонними судами в порядку цивільного судочинства.

Позови, що виникають з трудових правовідносин, до підприємств, установ, організацій (юридичних осіб) подаються в суд за місцезнаходженням підприємства (відповідача) або за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача.

До якого суду звертатись у разі відмови у призначенні пенсії чи неправильному нарахуванні пенсії, надбавки, виплати соціальної допомоги в меншому розмірі ніж передбачено законом?

В таких випадках потрібно звертатись до районних, районних у містах, міських та міськрайонних судів за місцезнаходженням відповідача (управління Пенсійного фонду, управління праці та соціального захисту населення).

Такі справи розглядаються в суді за правилами адміністративного судочинства.

Чи потрібно платити за те, щоб суд розглянув справу?

Судові витрати складаються з судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи.

На даний час при зверненні до суду сплачується державне мито відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України «Про державне мито» від 21.01.1993р. №7-93, так як закон про судовий збір не прийнятий.

До витрат, пов'язаних з розглядом судової справи, належать:

- 1) витрати на інформаційно-технічне забезпечення;
- 2) витрати на правову допомогу;
- 3) витрати сторін та їх представників, що пов'язані з явкою до суду, наприклад, проїзд до місця знаходження суду;
- 4) витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів та проведенням судових експертиз (в разі необхідності);
- 5) витрати, пов'язані з проведенням огляду доказів за місцем їх знаходження та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи (в разі необхідності);
- 6) витрати, пов'язані з публікацією в пресі оголошення про виклик відповідача (якщо місце перебування відповідача не відоме).

Відразу при подачі позовної заяви в порядку цивільного провадження сплачується державне мито та витрати на інформаційно-технічне забезпечення, (крім випадків звільнення від їх сплати, розстрочення чи відстрочення строків їх сплати).

При подачі позовної заяви в порядку адміністративного провадження витрати на інформаційно-технічне забезпечення не сплачуються.

Квитанції про сплату зазначених витрат додаються до позовної заяви.

Хто звільняється від сплати державного мита?

Відповідно до ст. 4 Декрету Кабінету Міністрів України «Про державне мито» від сплати державного мита звільняються:

1) позивачі – робітники та службовці – за позовами про стягнення заробітної плати й за іншими вимогами, що випливають з трудових правовідносин; члени колективних сільськогосподарських підприємств, працівники фермерських господарств – за позовами до колективних сільськогосподарських підприємств, селянських (фермерських) господарств про оплату праці та за іншими вимогами, пов'язаними з трудовою діяльністю;

2) громадяни – з апеляційних скарг і скарг на рішення, що набрали законної сили, у справах про розірвання шлюбу;

3) позивачі – за позовами про відшкодування збитків, заподіяних каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також смертю годувальника;

4) позивачі – за позовами про стягнення аліментів;

5) органи праці та соціального захисту населення – позивачі та відповідачі – за позовами до суду щодо призначення і виплати всіх видів державної соціальної допомоги, компенсацій, виплат та доплат, установлених законодавством;

6) позивачі – за позовами про відшкодування матеріальних збитків, завданих злочином;

7) громадяни, віднесені до 1 та 2 категорії постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи;

8) громадяни, віднесені до 3 та 4 категорії постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, які постійно проживали до відселення чи самостійного переселення або постійно працюють на території зон відчуження, безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення – не менше трьох років;

9) громадяни, віднесені до 4 категорії потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, які постійно працюють і проживають або постійно проживають на території зони посиленого радіоекологічного контролю, за умови, що за станом на 1 січня 1993 року вони прожили або відпрацювали в цій зоні не менше чотирьох років;

10) інваліди Великої Вітчизняної війни та сім'ї воїнів (партизанів), які загинули чи пропали безвісти, і прирівняні до них у встановленому порядку особи;

11) інваліди I та II груп;

12) громадяни – за заявами, що подаються до суду у справах окремого провадження про оголошення фізичної особи померлою внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;

13) державні і громадські органи, підприємства, установи, організації та громадяни, які звернулися у випадках, передбачених чинним законодавством, із заявами до суду щодо захисту прав та інтересів інших осіб, а також споживачі – за позовами, що пов'язані з порушенням їх прав та інші.

В яких розмірах сплачується державне мито?

Відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України «Про державне мито» ставки державного мита встановлюються із заяв і скарг, що подаються до суду, та за видачу судом копій документів, в таких розмірах:

Найменування документів і дій, за які справляється мито	Розміри ставок
а) із позовних заяв	1 відсоток ціни позову, але не менше 3 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і не більше 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
б) із скарг за неправомірні дії органів державного управління і службових осіб, що ущемляють права громадян	0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
в) із позовних заяв про розірвання шлюбу	0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
із позовних заяв про розірвання повторного шлюбу	1 неоподатковуваний мінімум доходів громадян
у разі поділу майна при розірванні шлюбу	мито визначається відповідно до ціни позову згідно з підпунктом «а» цього пункту
г) із позовних заяв про розірвання шлюбу з особами, визнаними у встановленому порядку безвісно відсутніми чи недієздатними, або з особами, засудженими до позбавлення волі	0,2 неоподаткованого мінімуму доходів громадян

д) із позовних заяв про зміну або розірвання договору найму житлових приміщень, про продовження строку прийняття спадщини, про скасування арешту на майно та з інших позовних заяв немайнового характеру (або таких, що не підлягають оцінці)	0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
е) із заяв (скарг) у справах окремого провадження	0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
є) із позовних заяв з переддоговірних спорів	0,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян
ж) із позовних заяв про розгляд питань захисту честі та гідності: із позовних заяв немайнового характеру із позовних заяв про відшкодування моральної (немайнової) шкоди з ціною позову до 100 неоподаткованих мінімумів доходів громадян із позовних заяв про відшкодування моральної (немайнової) шкоди з ціною позову від 100 до 10000 неоподаткованих доходів громадян із позовних заяв про відшкодування моральної (немайнової) шкоди з ціною позову понад 10000 неоподаткованих мінімумів доходів громадян	1 неоподаткований мінімум доходів громадян 1 відсоток ціни позову, але не менше неоподаткованого мінімуму доходів громадян 5 відсотків ціни позову 10 відсотків ціни позову
з) із апеляційних скарг на рішення судів і скарг на рішення, що набрали законної сили	50 відсотків ставки, що підлягає сплаті при поданні позовної заяви, іншої заяви й скарги, а з майнових спорів – ставки, обчисленої виходячи з оспорюваної суми
и) за повторну видачу копії судового рішення, вироку, ухвали та іншої постанови суду	0,03 неоподаткованого мінімуму доходів громадян за кожний аркуш копії
і) із позовних заяв щодо захисту прав громадян на земельну частку (пай) і майновий пай	0,1 відсотка ціни позову

Один неоподатковуваний мінімум доходів громадян складає 17 грн.

Ставки державного мита із заяв і скарг, що подаються до адміністративного суду, встановлюються в таких розмірах:

- 1) із адміністративних позовів немайнового характеру – 3 грн. 40 коп.;
- 2) із адміністративних позовів майнового характеру про стягнення грошових коштів – 1 відсоток від розміру заявлених вимог, але не більше 1700 грн.;
- 3) із апеляційних та касаційних скарг – 50 відсотків ставки, що підлягає сплаті при поданні адміністративного позову, а з майнових спорів – 50 відсотків ставки, обчисленої виходячи із оспорюваної суми.

Витрати на інформаційно-технічне забезпечення

До витрат на інформаційно-технічне забезпечення відносяться витрати, пов'язані з інформуванням учасників цивільного процесу про хід і результати розгляду справи, а також витрати, пов'язані з виготовленням та видачею копій судових рішень.

Відповідно до частини 3 статті 81 ЦПК України не підлягають оплаті при зверненні до суду і покладаються на сторони після розгляду справи судом витрати на інформаційно-технічне забезпечення у справах про:

- 1) поновлення на роботі;
- 2) стягнення заробітної плати, компенсацій працівникам, вихідної допомоги, відшкодування за затримку їх виплати;
- 3) відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи;
- 4) стягнення аліментів;
- 5) визнання батьківства та материнства.

Частиною 4 статті 81 ЦПК України передбачені види справ при розгляді яких витрати на інформаційно-технічне забезпечення не сплачуються.

В яких розмірах сплачуються витрати на інформаційно-технічне забезпечення?

Розмір та порядок оплати витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи встановлені постановою Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2005 р. №1258 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2009 р. №825).

Цивільні справи

№ п/п	Категорія справи	Сума витрат, грн.
1	Справа позовного провадження з розгляду спору майнового характеру	120
2	Справа з розгляду позовної заяви про стягнення заборгованості з оплати житлово-комунальних послуг	30
3	Справа з розгляду позовної заяви:	
	1) про розірвання шлюбу	30
	2) про розірвання шлюбу з особою, визнаною у встановленому порядку безвісно відсутньою або недієздатною внаслідок душевної хвороби чи недоумства, або з особою, засудженою до позбавлення волі на строк не менше ніж три роки	13
	3) що впливає з інших сімейних правовідносин	120
	4) про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи	15
	5) немайнового характеру про захист честі, гідності та ділової репутації	75
	6) немайнового характеру (або такої, що не підлягає оцінці), в тому числі про зміну або розірвання договору найму житлового приміщення, про продовження строку прийняття спадщини, про скасування арешту на майно тощо	37
	7) про захист права громадянина на земельну частку (пай) і майновий пай	10
	8) з переддоговірного спору	50
4	Справа окремого провадження	30
5	Справа наказного провадження	30
6	Справа про визнання та виконання рішення іноземного суду в Україні	60

Які наслідки несплати судових витрат?

У разі несплати судових витрат (крім випадків звільнення від їх сплати, розстрочення чи відстрочення строків сплати) позовна заява залишається без розгляду.

Як розподіляються судові витрати між сторонами?

Стороні, на користь якої ухвалено рішення, суд присуджує з другої сторони понесені нею і документально підтверджені судові витрати. Якщо позов задоволено частково, судові витрати присуджуються позивачеві пропорційно до розміру задоволених позовних вимог, а відповідачеві – пропорційно до тієї частини вимог, у задоволенні яких позивачеві відмовлено.

Які справи підвідомчі судам у цивільному процесі?

У порядку цивільного судочинства суди першої інстанції розглядають справи про захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин. Також суд розглядає спори, що виникають з інших правовідносин, якщо розгляд таких справ не віднесено законом до інших правил судочинства.

Тобто, за правилами цивільного процесу розглядаються всі справи, які не входять до справ, передбачених до розгляду за правилами кримінального, господарського, адміністративного та конституційного судочинства.

ЦПК України визначає три види провадження (порядку розгляду справ) у суді:

- наказне провадження – видання судових наказів щодо вимог, визначених у статті 96 ЦПК (про стягнення нарахованої, але несплаченої зарплати; про виконання вимоги, яка ґрунтується на правочині, вчиненому у письмовій формі; про компенсацію витрат на проведення розшуку відповідача, боржника, дитини або транспортних засобів боржника);

- позовне провадження – для абсолютної більшості цивільних справ. **Позовне провадження – це провадження, яке пов'язане з розглядом суперечки про матеріальне право.**

- окреме провадження – для окремих категорій справ, визначених розділом IV ЦПК (наприклад, справи про усиновлення; про встановлення фактів, що мають юридичне значення та ін.).

В якій формі потрібно звертатись до суду?

Як цивільний, так і адміністративний позов пред'являється шляхом подання позовної заяви до суду першої інстанції.

Коли справа розглядається в порядку наказного чи окремого провадження – подається заява.

Як правильно написати позовну заяву?

Відповідно до ст. 119 ЦПК України позов подається до суду у формі письмової позовної заяви, яка повинна містити:

- 1) найменування суду, до якого подається заява;
- 2) ім'я (найменування) позивача і відповідача, а також ім'я представника позивача, якщо позовна заява подається представником, їх місце проживання (перебування) або місцезнаходження, поштовий індекс, номери засобів зв'язку, якщо такі відомі;
- 3) зміст позовних вимог;
- 4) ціну позову щодо вимог майнового характеру;
- 5) виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги;
- 6) зазначення доказів, що підтверджують кожну обставину, наявність підстав для звільнення від доказування;
- 7) перелік документів, що додаються до заяви.

Позовна заява підписується позивачем або його представником із зазначенням дати її подання.

До позовної заяви додаються документи, що підтверджують сплату судового збору та оплату витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи.

Крім цього, згідно ст. 120 ЦПК до позовної заяви додається її копія та копії всіх документів, які додаються до неї, відповідно до кількості відповідачів і третіх осіб. Вимоги щодо подання копій документів не поширюються на позови, що виникають з трудових правовідносин, а також про відшкодування шкоди, завданої внаслідок злочину чи каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду.

Якщо позов пред'являється особами, які діють на захист прав, свобод та інтересів іншої особи, в заяві повинні бути зазначені підстави такого звернення.

Якщо позовна заява подається представником позивача, до позовної заяви додається довіреність чи інший документ, що підтверджує його повноваження.

У разі необхідності до позовної заяви додається клопотання про звільнення від сплати судового збору; про звільнення від оплати правової допомоги і забезпечення надання правової допомоги, якщо відповідний орган відмовив особі у забезпеченні правової допомоги; про призначення судової експертизи; про витребування доказів; про виклик свідків, заява про поновлення строку звернення до адміністративного суду тощо.

Письмова позовна заява може бути складена шляхом заповнення бланка позовної заяви, наданого судом.

На прохання позивача службовцем апарату адміністративного суду може бути надана допомога в оформленні позовної заяви.

Звертаємо вашу увагу на те, що документи, які стосуються розгляду адміністративної справи (заперечення, додаткові письмові докази тощо), у судовому засіданні не приймаються. Їх необхідно надати завчасно через відділ прийому для того, щоб суддя мав змогу ознайомитись з ними до початку судового засідання.

Як подати позовну заяву до суду?

Позов подається особисто позивачем або його представником. Позовну заяву з документами та її копії можна здати до канцелярії суду, або надіслати на адресу суду поштою із повідомленням про вручення. Якщо ви здаєте позовну заяву в канцелярію суду, попросіть її працівника поставити на копії позовної заяви, яку ви залишаєте собі, відмітку про отримання. Наявність такої відмітки на вашому екземплярі заяви свідчатиме про те, що ви дійсно здали документи. Якщо ж ви направили документи поштою – зберігайте квитанцію про відправлення та повідомлення про вручення листа.

Які вимоги можна просити адміністративний суд задовольнити?

Адміністративний позов може містити вимоги про:

- 1) скасування або визнання нечинним рішення відповідача – суб'єкта владних повноважень повністю чи окремих його положень;
- 2) зобов'язання відповідача – суб'єкта владних повноважень прийняти рішення або вчинити певні дії;
- 3) зобов'язання відповідача – суб'єкта владних повноважень утриматися від вчинення певних дій;
- 4) стягнення з відповідача – суб'єкта владних повноважень коштів на відшкодування шкоди, завданої його незаконним рішенням, дією або бездіяльністю;
- 5) виконання зупиненої чи невчиненої дії;
- 6) встановлення наявності чи відсутності компетенції (повноважень) суб'єкта владних повноважень;
- 7) примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності.

Хто бере участь у цивільній справі?

У справах позовного провадження особами, які беруть участь у справі, є сторони (позивач та відповідач), треті особи, представники сторін та третіх осіб.

У справах наказного та окремого провадження, які беруть участь у справі, є заявники, інші заінтересовані особи, їхні представники.

У справах також можуть брати участь органи та особи, яким законом дано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.

Позивач – це особа, яка звертається до суду за захистом свого порушеного права, свободи чи інтересу.

Відповідач – це особа, якій позивач пред'являє позов (тобто особа, яка, на думку позивача, порушила його права). Відповідачем може бути як фізична, так і юридична особа.

Відповідач має при розгляді справи в суді такі ж права як і позивач.

Позивач може пред'явити позов до кількох відповідачів, кожний з яких стосовно іншої сторони виступає в судовому процесі самостійно.

В судовому процесі можуть брати участь треті особи, які поділяються на тих, які заявляють самостійні вимоги, і на тих, що не заявляють самостійних вимог щодо предмету спору.

Представник – це особа, яка наділена повноваженнями представляти в суді інтереси довірителя.

Крім зазначених осіб до участі у справі можуть залучатись: свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі.

Які права та обов'язки мають позивач і відповідач?

Відповідно до ст. 27 ЦПК України особи, які беруть участь у справі (в тому числі позивач і відповідач), мають право знайомитися з матеріалами справи, робити з них витяги, знімати копії з документів, долучених до справи, одержувати копії рішень, ухвал, брати участь у судових засіданнях, подавати докази, брати участь у дослідженні доказів, задавати питання іншим особам, які беруть участь у справі, а також свідкам, експертам, спеціалістам, заявляти клопотання та відводи, давати усні та письмові пояснення судові, подавати свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти клопотань, доводів і міркувань інших осіб, користуватися правовою допомогою, знайомитися з журналом судового засідання, знімати з нього копії та подавати письмові зауваження з приводу його неправильності чи неповноти, прослуховувати запис фіксування судового засідання технічними засобами, робити з нього копії, подавати письмові зауваження з приводу його неправильності чи неповноти, оскаржувати рішення і ухвали суду, користуватися іншими процесуальними правами, встановленими законом.

Крім зазначених прав та обов'язків позивач має право протягом усього часу розгляду справи збільшити або зменшити розмір позовних вимог, відмовитися від позову, а відповідач має право визнати позов повністю або частково. До початку розгляду судом справи по суті позивач має право шляхом подання письмової заяви змінити предмет або підставу позову, а відповідач – пред'явити зустрічний позов.

Хто може бути представником?

Представником у суді може бути адвокат або інша особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну процесуальну дієздатність і належно посвідчені повноваження (довіреність) на здійснення представництва в суді. Одна й та сама особа не може бути одночасно представником іншої сторони, третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору або беруть участь у справі на другій стороні.

Довіреність фізичної особи повинна бути посвідчена нотаріально або посадовою особою організації, в якій довіритель працює, навчається, перебуває на службі, стаціонарному лікуванні чи за рішенням суду, або за місцем його проживання.

Довіреність від імені юридичної особи видається за підписом посадової особи, уповноваженої на це законом, статутом або положенням, з прикладенням печатки юридичної особи. Наприклад, довіреність від імені Профспілки видається головою ЦК Профспілки, так як це передбачено статутом Профспілки.

Повноваження адвоката як представника можуть також посвідчуватись ордером, який виданий відповідним адвокатським об'єднанням, або договором. До ордера адвоката обов'язково додається витяг із договору, у якому зазначаються повноваження адвоката як представника або обмеження його прав на вчинення окремих процесуальних дій. Витяг засвідчується підписом сторін договору.

Оригінали довіреностей або копії з них, посвідчені суддею, приєднуються до справи.

Які повноваження представника у суді?

Представник, який має повноваження на ведення справи в суді, може вчиняти від імені особи, яку він представляє, усі процесуальні дії, що їх має право вчиняти ця особа.

Обмеження повноважень представника на вчинення певної процесуальної дії мають бути вказані у виданій йому довіреності.

Підстави і порядок припинення представництва за довіреністю визначаються статтями 248-250 Цивільного кодексу України.

Про припинення представництва або обмеження повноважень представника за довіреністю має бути повідомлено суд шляхом подання письмової заяви або усної заяви, зробленої у судовому засіданні.

Особа, яка видала довіреність, за винятком безвідкличної довіреності, може в будь-який час скасувати довіреність. Про скасування довіреності вона повинна негайно повідомити представника та осіб, для представництва перед якими була видана довіреність.

У разі відмови представника від наданих йому повноважень представник не може бути у цій самій справі представником іншої сторони.

Які правила виклику до суду?

Виклик осіб до суду здійснюється судовими повістками про виклик.

Судові повістки вручаються під розписку. Якщо особу, якій адресовано судову повістку, не виявлено в місці проживання, повістку під розписку вручають будь-кому з повнолітніх членів сім'ї, які проживають разом з нею, а за їх відсутності – житлово-експлуатаційній організації або виконавчому органу місцевого самоврядування.

У разі відсутності адресата особа, що доставляє повістку, повертає її до суду з поміткою про невручення.

Вручення повістки представникові особи, яка бере участь у справі, вважається врученням повістки і цій особі.

У разі відмови адресата одержати судову повістку, на ній робиться відповідна відмітка. Особа, яка відмовилася одержати судову повістку, вважається повідомленою.

Відповідно до ст. 74 ЦПК судова повістка про виклик повинна бути вручена з таким розрахунком, щоб особи, які викликаються, мали достатньо часу для явки в суд і підготовки до участі у судовому розгляді справи, але **не пізніше ніж за три дні до судового засідання**.

Якщо справа розглядається **в адміністративному провадженні**, повістка повинна бути вручена **не пізніше ніж за сім днів до судового засідання**, крім випадку, коли повістка вручається безпосередньо в суді. Повістка у справах, для яких встановлено скорочені строки розгляду, має бути вручена у строк, достатній для прибуття до суду.

Якщо повістка надійшла пізніше, можна заявити клопотання про перенесення судового засідання у зв'язку з тим, що не було достатнього часу для підготовки до участі в розгляді справи.

В які строки розглядається справа у суді?

Згідно частини четвертої ст. 122 ЦПК України питання про відкриття провадження у справі або про відмову у відкритті провадження у справі суддя вирішує не пізніше трьох днів з дня надходження заяви до суду або закінчення строку, встановленого для усунення недоліків, та не пізніше наступного дня після отримання судом інформації про місце проживання (перебування) фізичної особи.

Про відкриття провадження у справі чи відмову у відкритті провадження у справі суддя постановляє ухвалу. В ухвалі про відкриття провадження у справі зазначаються:

- 1) найменування суду, прізвище та ініціали судді, який відкрив провадження у справі, номер справи;
- 2) ким і до кого пред'явлено позов;
- 3) зміст позовних вимог;
- 4) час і місце попереднього судового засідання, якщо суддя вирішив, що його проведення є необхідним, або час і місце судового розгляду справи, якщо суддя вирішив, що проведення попереднього судового засідання у справі не є необхідним;
- 5) пропозиція відповідачу подати в зазначений строк письмові заперечення проти позову та посилання на докази, якими вони обґрунтовуються.

Відповідно до ст. 129 ЦПК України попереднє судове засідання повинно бути призначено і проведено протягом десяти днів з дня відкриття провадження у справі.

Статтею 157 ЦПК України передбачено, що суд розглядає справи протягом розумного строку, але не більше двох місяців з дня відкриття провадження у справі, а справи про поновлення на роботі, про стягнення аліментів – одного місяця.

У виняткових випадках за клопотанням сторони, з урахуванням особливостей розгляду справи, суд ухвалою може подовжити розгляд справи, але не більш як на п'ятнадцять днів.

Адміністративна справа, згідно ст. 122 КАС України, має бути розглянута і вирішена протягом розумного строку, **але не більше місяця з дня відкриття провадження у справі**, якщо інше не встановлено цим Кодексом. Справи щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби розглядаються та вирішуються протягом розумного строку, але не більше двадцяти днів з дня відкриття провадження у справі.

Які обов'язки мають особи, що присутні в залі судового засідання?

Особи, присутні в залі судового засідання, повинні встати, коли входить і виходить суд. Рішення суду особи, присутні в залі, заслуховують стоячи. Особи, які беруть участь у справі, свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі дають пояснення, показання, висновки, консультації тощо стоячи.

Відступ від вимог, встановлених частиною першою цієї статті, допускається з дозволу головуєчого.

Особи, які беруть участь у справі, звертаються до суду словами «Ваша честь».

Учасники цивільного процесу, а також інші особи, присутні в залі судового засідання, зобов'язані беззаперечно виконувати розпорядження головуєчого, додержуватися в судовому засіданні встановленого порядку та утримуватися від будь-яких дій, що свідчать про явну зневагу до суду або встановлених в суді правил. За неповагу до суду винні особи притягаються до відповідальності, встановленої законом. Питання про притягнення особи до відповідальності за прояв неповаги до суду вирішується судом негайно після вчинення порушення, для чого у судовому засіданні із розгляду цивільної справи оголошується перерва.

Документи та інші матеріали передаються головуєчому через судового розпорядника.

Що потрібно доказувати в судовому засіданні?

Звертаючись до суду за захистом своїх прав та/або законних інтересів, свобод, які порушуються, особа повинна довести ті обставини, на які вона посилається. Тобто, по-перше, довести, що вона має певне право, свободу чи інтерес, по-друге, підтвердити, що право, свобода чи інтерес порушені, порушуються чи оспорюються певними особами, по-третє, треба довести незаконність та неправність такого порушення.

Цивільне судочинство здійснюється на засадах змагальності сторін. Сторони (позивач і відповідач) мають рівні права на представлення доказів суду.

В силу принципу змагальності сторони та інші особи, які беруть участь у справі, з метою досягнення рішення на свою користь зобов'язані повідомити суду істотні для справи обставини, надати суду докази, які підтверджують або спростовують ці факти, а також

вчиняти процесуальні дії, спрямовані на те, щоб переконати суд у необхідності постановлення бажаного для них рішення.

В цивільному судочинстві змагальність виявляється в тому, що:

- дії суду залежать від вимог позивача та заперечень відповідача;

- суд вирішує справу в межах заявлених в позовній заяві вимог та на підставі наданих доказів;

- особи, які беруть участь у справі, займають активне становище щодо інших учасників процесу та суду;

- сторони самостійно визначають які саме докази подавати суду;

- особи, які беруть участь у справі, можуть брати участь у справі особисто або через представників;

- кожна особа зобов'язана довести факти, на які вона посилається;

- у разі невиконання процесуальних обов'язків або нездійснення процесуальних прав для особи настають небажані правові наслідки (рішення суду буде винесене не на її користь).

Учасниками «змагань», в першу чергу, є сторони (позивач і відповідач), крім них, інші особи, що беруть участь у справі (треті особи, органи, які звертаються до суду на захист прав та інтересів інших осіб), також можуть мати власні інтереси у справі, матеріальні або процесуальні, тому теж зацікавлені у доведенні суду своєї позиції.

Отже, кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається.

Доказами є будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність тих чи інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

Дані про ті чи інші обставини справи встановлюються на підставі: усних чи письмових пояснень, які надають сторони, треті особи, їх представники, показань свідків, письмових доказів (документів, довідок, листів, тощо), речових доказів, висновків експертів.

Потрібно пам'ятати, що притримувати докази на потім не слід. Відповідно до ст. 131 ЦК України докази треба подати суду до або під час попереднього судового засідання у справі, а якщо попереднє судове засідання не проводиться, – до початку розгляду справи по суті.

В разі подання доказів з порушенням зазначених вимог такі докази не приймаються, якщо сторона не доведе, що докази подано несвоєчасно з поважних причин.

Якщо особа не може представити докази з незалежних від неї причин, наприклад, роботодавець не видає довідку про заробітну плату, вона повинна подати клопотання суду, в якому вказати причини, через які докази не можуть бути надані, та повідомити де вони знаходяться. Суд зобов'язаний витребувати такі докази.

В окремих випадках, прямо передбачених законом, особа звільняється від обов'язку доказування обставин, що мають значення для справи. Ці обставини передбачені ст. 61 ЦПК України, а саме:

- обставини, визнані сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі, не підлягають доказуванню;

- обставини, визнані судом загальновідомими, не потребують доказування;

- обставини, встановлені судовим рішенням у цивільній, господарській або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді інших справ, у яких беруть участь ті самі особи або особа, щодо якої встановлено ці обставини;

- вирок у кримінальній справі, що набрав законної сили, або постанова суду у справі про адміністративне правопорушення обов'язкові для суду, що розглядає справу про цивільно-правові наслідки дій особи, стосовно якої ухвалено вирок або постанову суду, з питань, чи мали місце ці дії та чи вчинені вони цією особою.

В адміністративному судочинстві існує виняток. Відповідно до частини другої ст. 71 КАС України в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача, якщо він заперечує проти адміністративного позову. Тобто в таких справах відповідач (орган державної влади або місцевого самоврядування) є винним, доки не доведе протилежного.

Що робить суд після отримання позовної заяви?

Позовна заява, яка надійшла до суду, реєструється за допомогою автоматизованої системи документообігу та передається судді в порядку черговості. Суддя, встановивши, що немає підстав для залишення позовної заяви без розгляду та підстав для її повернення, відкриває провадження у справі.

Який порядок судового розгляду справи?

Порядок проведення судового засідання по цивільній справі докладно визначається процесуальним законодавством. Судове засідання складається з: підготовчої частини; розгляду справи по суті; заключної частини судового розгляду (судових дебатов); постановлення та оголошення рішення.

Судовий розгляд розпочинається з того, що суддя відкриває судове засідання і оголошує, яка справа підлягає розгляду. А секретар доповідає, хто з викликаних осіб з'явився в засідання, чи вручено повістки тим, хто не з'явився, та повідомляє про причини їх неявки, якщо вони відомі.

Суд встановлює особи тих, хто з'явився, а також перевіряє повноваження представників.

Свідки видаляються із залу судового засідання у відведені для цього приміщення.

Суддя оголошує склад суду, а також прізвища експерта, перекладача, спеціаліста, секретаря судового засідання і роз'яснює особам, які беруть участь у справі, їх право заявляти відводи.

Потім суддя роз'яснює сторонам та іншим особам, які беруть участь у справі, їх права та обов'язки, про що зазначається в журналі судового засідання.

В разі заявлення клопотань чи заяв, після заслуховування щодо них думок інших осіб, суд вирішує задовольняти чи відхиляти такі заяви чи клопотання.

За наявності підстав розглядається питання про відкладення розгляду справи.

Якщо суд вважає, що справу може бути розглянуто, то переходить до наступної стадії – розгляду справи по суті.

Зокрема, суддя доповідає про зміст заявлених вимог, з'ясовує чи підтримує позивач свої вимоги, чи визнає відповідач вимоги позивача та чи не бажають сторони укласти мирову угоду.

Після доповіді у справі суд заслуховує пояснення позивача та третьої особи, яка бере участь на його стороні, відповідача та третьої особи, яка бере участь на його стороні, а також інших осіб, які беруть участь у справі.

Після заслуховування пояснень суд установлює порядок з'ясування обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, і порядок дослідження доказів, якими вони обґрунтовуються. Розпочинається дослідження наданих доказів.

Зокрема, судом допитуються свідки, оголошуються показання свідків; досліджуються письмові докази (якщо суду надавались копії, то під час дослідження особи надають суду для ознайомлення оригінали таких доказів); оголошується і досліджується зміст особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції; досліджуються речові докази; відтворюються звукозаписи, демонструються відеозаписи і провадиться їх дослідження; досліджуються висновки експерта.

Після закінчення розгляду справи по суті суд переходить до судових дебатов. Судові дебати – частина судового засідання, у якій підводять підсумки проведеного дослідження фактичних обставин справи, аналізують зібрані докази, висловлюють і обґрунтовують думки з приводу питань, що підлягають розгляду судом, і про те, як у цілому повинна бути вирішена справа.

У судових дебатах виступають з промовами особи, які беруть участь у справі. У цих промовах можна посилатися лише на обставини і докази, що розглянуті в судовому засіданні.

У судових дебатах спочатку надається слово позивачеві та його представникові. Треті особи без самостійних вимог виступають у судових дебатах після особи, на стороні якої вони беруть участь. Третя особа, яка заявила самостійні позовні вимоги щодо предмета спору, та її представник у судових дебатах виступають після сторін. За клопотанням сторін і третіх осіб у судових дебатах можуть виступати лише їхні представники.

Органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, виступають у судових дебатах першими. За ними виступають особи, в інтересах яких відкрито провадження у справі.

Суд не може обмежувати тривалість судових дебатов певним часом. Суддя може зупинити промовця лише тоді, коли він виходить за межі справи, що розглядається судом, або повторюється. З дозволу суду промовці можуть обмінюватися репліками. Право останньої репліки завжди належить відповідачеві та його представникові.

Після закінчення судових дебатов суд виходить до нарадчої кімнати (спеціально обладнаного для прийняття судових рішень приміщення) для ухвалення рішення, оголосивши орієнтовний час його проголошення.

Після виходу з нарадчої кімнати суддя проголошує рішення та роз'яснює його зміст, порядок і строки оскарження.

У разі проголошення у судовому засіданні тільки вступної та резолютивної частин судового рішення суд повідомляє, коли особи, які беруть участь у справі, зможуть ознайомитися з повним рішенням суду.

Після проголошення рішення суду, який його ухвалив, не може сам скасувати або змінити це рішення.

Які справи розглядаються в порядку наказного провадження?

В порядку наказного провадження розглядаються заяви, в яких заявлено вимогу:

1) про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати;

2) про компенсацію витрат на проведення розшуку відповідача, боржника, дитини або транспортних засобів боржника;

3) про стягнення заборгованості за оплату житлово-комунальних послуг, телекомунікаційних послуг, послуг телебачення та радіомовлення з урахуванням індексу інфляції та трьох відсотків річних, нарахованих заявником на суму заборгованості;

4) про присудження аліментів на дитину в розмірі тридцяти відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, якщо ця вимога не пов'язана із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших зацікавлених осіб;

5) про повернення вартості товару неналежної якості, якщо є рішення суду, яке набрало законної сили, про встановлення факту продажу товару неналежної якості, ухвалене на користь невизначеного кола споживачів.

За результатом наказного провадження видається судовий наказ.

Судовий наказ – це особлива форма судового рішення про стягнення з боржника грошових коштів або витребування майна за заявою особи, якій належить право такої вимоги.

Відповідно до ст. 98 ЦПК України заява про видачу судового наказу подається в суд у письмовій формі.

У заяві повинно бути зазначено:

1) найменування суду, в який подається заява;

2) ім'я (найменування) заявника та боржника, а також ім'я (найменування) представника заявника, якщо заява подається представником, їхнє місце проживання або місцезнаходження;

- 3) вимоги заявника і обставини, на яких вони ґрунтуються;
- 5) перелік документів, що додаються до заяви.

Заява підписується заявником або його представником і подається з її копіями та копіями доданих до неї документів відповідно до кількості боржників.

До заяви про видачу судового наказу додаються документи, що підтверджують сплату судового збору та оплату витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи.

За подання заяви про видачу судового наказу сплачується судовий збір (держмити) у розмірі 50 відсотків ставки, що визначається з оспоруваної суми в разі звернення до суду з позовною заявою в порядку позовного провадження. У разі відмови у видачі судового наказу внесена сума судового збору стягувачу не повертається. У разі пред'явлення стягувачем позову до боржника у порядку позовного провадження ця сума зараховується до суми судового збору, встановленої за позовну заяву.

В який строк розглядається заява про видачу судового наказу та в який строк він набирає силу?

Законодавством встановлено триденний строк для розгляду заяви та видання судового наказу по суті заявлених вимог. При цьому видача судового наказу проводиться без судового засідання і виклику стягувача та боржника для заслуховування їх пояснень. Судовий наказ видається стягувачу після набрання ним законної сили.

Особливістю наказного провадження є те, що сторонами в ньому виступають не позивач і відповідач, а стягувач (кредитор) та боржник, хоча в деяких статтях кодекс називає стягувача заявником (як, наприклад, в п. 2 ч. 2 ст. 98 ЦПК), а боржника – заінтересованою особою (ч. 2 ст. 26 ЦПК). Ними можуть бути як фізичні, так і юридичні особи. Тобто, окремо виконавчий лист, за загальним правилом, не видається.

Після видачі судового наказу суд невідкладно надсилає його копію боржникові разом з копіями заяви стягувача та доданих до неї документів. При цьому суддя роз'яснює боржнику право в разі заперечення проти вимог стягувача подати заяву про його скасування. Ця вимога має бути виконана протягом десяти днів з дня отримання судового наказу.

Судовий наказ одночасно є виконавчим документом і частина друга ст. 103 ЦПК зазначає, що судовий наказ має відповідати вимогам, які пред'являються до виконавчого документа, встановленим Законом України «Про виконавче провадження». У разі ненадходження протягом тринадцяти днів заяви від боржника про скасування судового наказу та наявності даних про його отримання боржником, він пред'являється для виконання у порядку, встановленому для виконання рішення суду.

Які справи розглядаються в порядку окремого провадження?

ЦПК України передбачає для окремих категорій справ дещо інший порядок їх розгляду, ніж у позовному провадженні, оскільки у цих категоріях справ не йде мова про спір між сторонами.

Такі справи називають справами окремого провадження.

Окреме провадження – це вид непозовного цивільного судочинства, в порядку якого розглядаються цивільні справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи, або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав, або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав.

Статтею 234 ЦПК України встановлено, що суд розглядає в порядку окремого провадження справи про:

- обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи;
- надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності;
- визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою;
- усиновлення;
- встановлення фактів, що мають юридичне значення;
- відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі;
- передавання безхазяйної нерухомої речі у комунальну власність;
- визнання спадщини відумерлою;
- надання особі психіатричної допомоги в примусовому порядку;
- обов'язкову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу;

– розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб.

Крім того, у порядку окремого провадження розглядаються також справи про надання права на шлюб; про розірвання шлюбу за заявою подружжя, яке має дітей, за заявою будь-кого з подружжя, якщо один з нього засуджений до позбавлення волі; про встановлення режиму окремого проживання за заявою подружжя та інші справи у випадках, встановлених законом.

На відміну від позовної заяви, у порядку окремого провадження подається заява. В заяві не ставиться якась вимога до відповідача, а просто викладається прохання до суду встановити той чи інший факт. Сторонами в таких справах є заявник і заінтересована особа.

Що таке скорочене провадження?

Скорочене провадження застосовується в адміністративних справах щодо:

1) зобов'язання суб'єкта владних повноважень вчинити певні дії щодо розгляду звернення, у тому числі інформаційного запиту, фізичної або юридичної особи;

2) оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо обчислення, призначення, перерахунку, здійснення, надання, одержання пенсійних виплат, соціальних виплат непрацездатним громадянам, виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, виплат та пільг дітям війни, інших соціальних виплат, доплат, соціальних послуг, допомоги, захисту, пільг;

3) припинення за зверненням суб'єкта владних повноважень юридичних осіб чи фізичних осіб-підприємців у випадках, передбачених законом;

4) стягнення грошових сум, які ґрунтуються на рішеннях суб'єкта владних повноважень, щодо яких завершився встановлений КАС України строк оскарження.

Про відкриття скороченого провадження суд виносить ухвалу, копія якої невідкладно надсилається відповідачу разом з копією позовної заяви та доданих до неї документів. В ухвалі в обов'язковому порядку зазначаються строк подання заперечення проти позову, порядок його подання, а також наслідки неподання такого заперечення. Відповідач у десятиденний строк з дня одержання такої ухвали та копій документів може подати заперечення проти позову

та необхідні документи або заяву про визнання позову. Якщо справа розглядається судом за місцезнаходженням відповідача, то заперечення проти позову чи заява про визнання позову мають бути подані безпосередньо до канцелярії суду.

Суддя розглядає справу в порядку скороченого провадження одноособово, без проведення судового засідання та виклику осіб, які беруть участь у справі.

У разі недостатності повідомлених позивачем обставин або якщо за результатами розгляду поданого відповідачем заперечення суд прийде до висновку про неможливість ухвалення законного і обґрунтованого судового рішення без проведення судового засідання та виклику осіб, які беруть участь у справі, суд розглядає справу за загальними правилами КАС України, про що постановляє ухвалу, яка не підлягає оскарженню.

Які строки розгляду справи у порядку скороченого провадження?

Справа повинна бути розглянута у порядку скороченого провадження протягом таких строків:

1) не пізніше наступного дня з дня надходження до суду заяви відповідача про визнання позову;

2) не пізніше трьох днів з дня закінчення строку, передбаченого частиною третьою цієї статті, якщо до суду не було подано заперечення відповідача та за умови, що справа розглядається судом за місцезнаходженням відповідача;

3) не пізніше трьох днів – у разі, якщо протягом семи днів з дня закінчення строку, передбаченого частиною третьою цієї статті, до суду не надійшло заперечення відповідача та за умови, що справа не розглядається судом за місцезнаходженням відповідача;

4) не пізніше п'яти днів з дня подання відповідачем заперечення проти позову.

Постанова складається та підписується у день її прийняття, а її копії не пізніше наступного дня надсилаються сторонам рекомендованим листом із повідомленням.

Строки розгляду справ, що вказані в даному матеріалі, передбачені ЦПК та КАС України. На практиці, через велику завантаженість судів, зокрема справами щодо виплат дітям війни, по перерахункам пенсій працюючих пенсіонерів, чорнобильців, військових, одержувачів допомоги на дітей та ін., справи, навіть у скороченому провадженні, розглядаються

місяцями, є випадки, коли апеляційну інстанцію такі справи проходять за рік – два.

Порушення розумних строків розгляду справ в Україні веде до масових звернень громадян до Європейського Суду, який в таких випадках виносить рішення на користь громадян, а не нашої держави.

Чи можна оскаржити постанову за результатами скороченого провадження?

Постанова за результатами скороченого провадження може бути оскаржена сторонами в апеляційному порядку.

Строк для подання апеляційної скарги стороною або іншою особою, яка брала участь у справі, обчислюється з моменту отримання копії постанови.

Апеляційні скарги у справах щодо:

- зобов'язання суб'єкта владних повноважень вчинити певні дії щодо розгляду звернення, у тому числі інформаційного запиту, фізичної або юридичної особи;

- оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо обчислення, призначення, перерахунку, здійснення, надання, одержання пенсійних виплат, соціальних виплат непрацездатним громадянам, виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, виплат та пільг дітям війни, інших соціальних виплат, доплат, соціальних послуг, допомоги, захисту, пільг розглядаються апеляційними судами в порядку письмового провадження (без запрошення сторін).

Постанова, прийнята у скороченому провадженні, може бути оскаржена лише в апеляційному порядку.

У разі оскарження в апеляційному порядку постанови, прийнятої у скороченому провадженні, ухвала суду апеляційної інстанції по такій справі є остаточною і оскарженню не підлягає.

Як і в які строки можна отримати рішення суду?

Копії повного рішення суду видаються особам, які брали участь у справі, негайно після проголошення такого рішення. У разі проголошення тільки вступної та резолютивної частин судового рішення, особам, які брали участь у справі і були присутні у судовому засіданні, негайно після його проголошення видаються копії судового рішення із викладом вступної та резолютивної частин.

Особам, які брали участь у справі, але не були присутні у судовому засіданні, копії повного судового рішення надсилаються рекомендованим листом з повідомленням про вручення протягом двох днів з дня його складання або за їх зверненням вручаються їм під розписку безпосередньо в суді. Якщо судовим рішенням відповідачеві заборонено вчиняти певні дії, що потребуватиме вчинення дій органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими чи службовими особами, копія такого судового рішення також надсилається цим органам та/або особам у строки та порядку, визначені статтею 222 ЦПК України.

Копії судових рішень повторно видаються за заявою особи за плату у розмірі, встановленому законодавством.

Якщо в судовому рішенні допущені описки чи арифметичні помилки, особа, яка їх виявила, вправі звернутись до суду з заявою про їх виправлення. Заява про виправлення описок чи арифметичних помилок у судовому рішенні розглядається протягом десяти днів з дня її надходження.

Що робити, якщо рішення суду незрозуміле?

Якщо рішення суду є незрозумілим для осіб, які брали участь у справі, або для державного виконавця, суд за їхньою заявою постановляє ухвалу, в якій роз'яснює своє рішення, не змінюючи при цьому його змісту.

Подання заяви про роз'яснення рішення суду допускається, якщо воно ще не виконане або не закінчився строк, протягом якого рішення може бути пред'явлене до примусового виконання.

Заява про роз'яснення рішення суду розглядається протягом десяти днів. Неявка осіб, які брали участь у справі, і (або) державного виконавця не перешкоджає розгляду питання про роз'яснення рішення суду.

Ухвала, в якій роз'яснюється рішення суду, надсилається особам, які брали участь у справі, а також державному виконавцю, якщо рішення суду роз'яснено за його заявою.

Що робити, якщо рішення суду вас не задовольняє?

Якщо особа не згідна з рішенням, яке виніс суд першої інстанції, і вважає, що воно прийняте з порушенням норм матеріального та процесуального права, то вона має право оскаржити таке рішення в апеляційному порядку.

Якщо ви отримали рішення по пошті, збережіть конверт. Якщо отримали його в суді, на рішенні чи супроводжувальному листі **має стояти дата видачі рішення**. Це важливо в тому випадку, якщо ви вирішите оскаржити рішення суду.

В які строки можна подати апеляцію на рішення суду?

Після проголошення судом першої інстанції рішення, яке прийнято з порушенням норм матеріального та/або процесуального права, зацікавлена **особа повинна подати апеляційну скаргу на рішення суду протягом десяти днів з дня його проголошення**. Особи, які брали участь у справі, але не були присутні у судовому засіданні під час проголошення судового рішення, можуть подати апеляційну скаргу протягом **десяти днів з дня отримання копії цього рішення**.

Якщо оскаржується ухвала суду першої інстанції, **апеляційна скарга подається протягом п'яти днів з дня її проголошення**. У разі, якщо ухвалу було постановлено без участі особи, яка її оскаржує, апеляційна скарга подається протягом **п'яти днів з дня отримання копії ухвали**.

Якщо **оскаржується рішення адміністративного суду** апеляційна скарга подається до адміністративного суду апеляційної інстанції через суд першої інстанції, який ухвалив оскаржуване судові рішення. **Копія апеляційної скарги одночасно надсилається особою, яка її подає, до суду апеляційної інстанції**. Строки оскарження такі ж як і в цивільному судочинстві (десять днів – на постанову, п'ять – на ухвалу).

Апеляційна скарга, подана після закінчення строків, установлених цією статтею, залишається без розгляду, якщо апеляційний суд за заявою особи, яка її подала, не знайде підстав для поновлення строку, про що постановляється ухвала.

В якій формі та який порядок подачі апеляційної скарги?

Відповідно до ст. 95 ЦПК України в апеляційній скарзі мають бути зазначені:

- 1) найменування суду, до якого подається скарга;
- 2) ім'я (найменування) особи, яка подає скаргу, її місце проживання або місцезнаходження;
- 3) ім'я (найменування) осіб, які беруть участь у справі, їх місце проживання або місцезнаходження;

4) рішення або ухвала, що оскаржуються;

5) в чому полягає незаконність і (або) необґрунтованість рішення або ухвали (неповнота встановлення обставин, які мають значення для справи, та (або) неправильність установлення обставин, які мають значення для справи, внаслідок необґрунтованої відмови у прийнятті доказів, неправильного їх дослідження чи оцінки, неподання доказів з поважних причин та (або) неправильне визначення відповідно до встановлених судом обставин правовідносин);

6) нові обставини, що підлягають встановленню, докази, які підлягають дослідженню чи оцінці, обґрунтування поважності причин неподання доказів до суду першої інстанції, заперечення проти доказів, використаних судом першої інстанції;

7) клопотання особи, яка подала скаргу;

8) перелік документів та інших матеріалів, що додаються, в тому числі квитанції про сплату судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення.

Апеляційна скарга підписується особою, яка її подає, або представником такої особи.

До апеляційної скарги, поданої представником, має бути додана довіреність або інший документ, що посвідчує повноваження представника, якщо ці документи раніше не подавалися.

До апеляційної скарги додаються копії скарги та доданих письмових матеріалів відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі.

В апеляційній скарзі на рішення адміністративного суду зазначається, чи бажає особа взяти участь у судовому засіданні суду апеляційної інстанції, чи просить суд розглянути справу за її відсутності.

Суд першої інстанції на наступний день після закінчення строку для подання апеляційної скарги надсилає її разом зі справою до апеляційного суду. Апеляційні скарги, що надійшли після цього, не пізніше наступного робочого дня після їхнього надходження направляються до апеляційного суду.

Протягом якого часу суд розглядає апеляційну скаргу?

Згідно ст. 303¹ ЦПК України апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції має бути розглянута протягом двох місяців з дня постановлення ухвали про прийняття апеляційної скарги до розгляду, а апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції – протягом п'ят-

надцяти днів з дня постановлення ухвали про прийняття апеляційної скарги до розгляду.

Згідно ст. 195¹ ЦПК України апеляційна скарга на рішення адміністративного суду першої інстанції має бути розглянута протягом одного місяця з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження, а апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції – протягом п'ятнадцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження.

У виняткових випадках за клопотанням сторони, з урахуванням особливостей розгляду справи, апеляційний суд може подовжити строк розгляду справи, але не більш як на п'ятнадцять днів, про що постановляє відповідну ухвалу.

Після закінчення апеляційного провадження справа у семиденний строк направляється до суду першої інстанції, який її розглянув.

Чи можна оскаржити рішення апеляційного суду?

Якщо особа не згодна з рішенням апеляційного суду, вона може подати касаційну скаргу.

Касаційне оскарження рішення суду – це перегляд рішень, винесених судами першої та другої (апеляційної) інстанції, на відповідність вимогам норм матеріального та процесуального права. Касаційною інстанцією у цивільних справах є Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Касаційною інстанцією в адміністративних справах є Вищий адміністративний суд України.

Як та в які строки можна подати касаційну скаргу?

Відповідно до ст. 325 ЦПК України касаційна скарга може бути подана протягом двадцяти днів з дня набрання законної сили рішенням (ухвалою) апеляційного суду.

У разі пропущення строку, встановленого частиною першою цієї статті, з причин, визнаних поважними, суддя касаційної інстанції за заявою особи, яка подала скаргу, може поновити цей строк.

Касаційна скарга, подана після закінчення строку на касаційне оскарження, повертається особі, яка її подала, якщо вона не порушує питання про поновлення цього строку, а також коли у поновленні строку відмовлено.

Касаційна скарга подається в письмовій формі безпосередньо до суду касаційної інстанції.

В касаційній скарзі має бути зазначено: найменування суду, до якого подається скарга; ім'я (найменування) особи, яка подає скаргу, її місце проживання або місцезнаходження; ім'я (найменування) осіб, які беруть участь у справі, їх місце проживання або місцезнаходження; рішення (ухвала), що оскаржується; в чому полягає неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права; клопотання особи, яка подає скаргу; перелік письмових матеріалів, що додаються до скарги.

До касаційної скарги додається документ про сплату державного мита, копії скарги та доданих до неї матеріалів відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі, а також копії оскаржуваних рішень (ухвал) судів першої та апеляційної інстанцій.

Касаційна скарга до Вищого адміністративного суду може містити клопотання особи про розгляд справи за її участю. За відсутності такого клопотання вважається, що особа не бажає брати участь у судовому засіданні суду касаційної інстанції.

Коли рішення суду набирає законної сили?

Рішення суду набирає законної сили після закінчення строку для подання апеляційної скарги, якщо апеляційну скаргу не було подано. У разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після розгляду справи апеляційним судом.

Згідно статей 319 та 349 ЦПК України рішення або ухвала суду апеляційної та касаційної інстанції набирають законної сили з моменту їх проголошення.

З моменту проголошення рішення або ухвали судом касаційної інстанції скасовані рішення та ухвали суду першої або апеляційної інстанції втрачають законну силу.

Рішення суду набрало законної сили, що далі?

За кожним судовим рішенням, яке набрало законної сили, за заявою осіб, на користь яких воно ухвалено, видається виконавчий лист.

Виконавчий лист має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження». У виконавчому листі суд вказує строк його пред'явлення до виконання.

Як в цивільних, так і в адміністративних справах виконання судових рішень здійснюють державні виконавці.

Тому для виконання судового рішення необхідно звернутись до державної виконавчої служби із заявою, в якій просити виконати рішення суду. До заяви додається оригінал виконавчого листа.

Відповідно до ст. 25 Закону України «Про виконавче провадження» державний виконавець приймає до виконання виконавчий лист, якщо він відповідає всім вимогам, передбаченим діючим законодавством, та якщо не закінчився строк його пред'явлення до виконання.

У триденний строк з дня надходження виконавчого листа державний виконавець виносить постанову про відкриття виконавчого провадження.

В постанові державний виконавець встановлює строк для добровільного виконання рішення суду, який не може перевищувати семи днів, а стосовно рішень про примусове виселення боржника – п'ятнадцяти днів, та попереджає боржника про примусове виконання рішення після закінчення встановленого строку із стягненням з боржника виконавчого збору і витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій.

Згідно ст. 30 Закону України «Про виконавче провадження» державний виконавець зобов'язаний провести виконавчі дії по виконанню судового рішення протягом шести місяців з дня винесення постанови про відкриття виконавчого провадження, а по виконанню рішення немайнового характеру – у двомісячний строк. При цьому строки здійснення виконавчого провадження не поширюються на час відкладення провадження виконавчих дій або зупинення виконавчого провадження на період проведення експертизи чи оцінки майна, виготовлення технічної документації на майно, реалізації майна боржника, час перебування виконавчого документа на виконанні в адміністрації підприємства, фізичної особи, фізичної особи-підприємця, які здійснюють відрахування із заробітної плати, пенсії та інших доходів боржника.

В яких випадках можливе негайне виконання рішення?

Відповідно до ст. 367 ЦПК України суд допускає негайне виконання рішень у справах про:

1) стягнення аліментів – у межах суми платежу за один місяць;

2) присудження працівникові виплати заробітної плати, але не більше ніж за один місяць;

3) відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, – у межах суми стягнення за один місяць;

4) поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного на іншу роботу працівника;

5) відібрання дитини і повернення її тому, з ким вона проживала;

6) розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб.

Відповідно до ст. 256 КАС України негайно виконуються постанови адміністративного суду про:

1) присудження виплати пенсій, інших періодичних платежів з Державного бюджету України або позабюджетних державних фондів – у межах суми стягнення за один місяць;

2) присудження виплати заробітної плати, іншого грошового утримання у відносинах публічної служби – у межах суми стягнення за один місяць;

3) поновлення на посаді у відносинах публічної служби;

4) припинення повноважень посадової особи у разі порушення нею вимог щодо несумісності;

5) уточнення списку виборців;

6) обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання;

7) усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання.

Негайно також виконуються постанови суду, прийняті в порядку скороченого провадження.

Зразки заяв, які подаються до суду

ДОДАТОК №1

До Жовтневого районного суду
м. Дніпропетровськ
вул. Паторжинського, 18-А,
49044, м. Дніпропетровськ

Кушніра Федора Семеновича
який проживає за адресою: вул. Набережна, буд. 15, кв. 47
49000, м. Дніпропетровськ

ЗАЯВА про видачу справи для ознайомлення

Прошу видати мені для ознайомлення цивільну справу
№2-2553/10 за моїм, Кушніра Федора Семеновича, позовом до ВАТ
«Амедін» про поновлення на роботі та стягнення несплаченої
заробітної плати.

«8» лютого 2011 р.

Ф.С. Кушнір

ДОДАТОК №2

Судді Ленінського районного суду
м. Дніпропетровськ
Петровій О.С.

Сидорової Лілії Іванівни
яка проживає за адресою: вул. Бр. Трофімових, буд. 20
49055, м. Дніпропетровськ

ЗАЯВА про повідомлення суду про причини неявки у судові засідання

У провадженні Ленінського районного суду м. Дніпропетровськ
знаходиться справа №2-5462/10 за моїм, Сидорової Л.І., позовом до

Сидорова П.П. про стягнення аліментів на утримання неповнолітньої дитини, яка призначена до розгляду на 9 годину 15 квітня 2011 року.

Повідомляю суд, що я не зможу прийняти участь в судовому засіданні у зв'язку з хворобою дитини і прошу відкласти розгляд справи на інший день.

Лікарняний лист буде наданий суду під час засідання із судового розгляду справи.

«2» квітня 2011 р.

Л.І. Сидорова

ДОДАТОК №3

До Бабушкінського районного суду
м. Дніпропетровськ
Суддя Кучер О.С.

Бондарєва Олега Петровича
який проживає за адресою: вул. Леніна, буд. 10, кв. 15
49055, м. Дніпропетровськ

ЗАЯВА про розгляд справи за відсутності особи

У провадженні Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровськ знаходиться справа №2-523/10 за моїм, Бондарєва О.П., позовом до Бондарєвої К.П. про розірвання шлюбу, призначена до розгляду на 15 годину 30 хвилин 11 лютого 2011 року.

Прошу суд розглядати справу №2-523/10 за моїм позовом до Бондарєвої К.П. за моєї відсутності.

Свої позовні вимоги підтримую.

«17» грудня 2010 р.

О.П. Бондарєв

ДОДАТОК №4

До Амур-Нижньодніпровського районного суду
м. Дніпропетровськ
вул. Новоселівська, 9
49083, м. Дніпропетровськ
Суддя: В.В.Сиволоб

Позивач: Деркач Євген Маркович
адреса прожив.: пр-т Воронцова, буд. 1, кв. 40
49023, м. Дніпропетровськ

Справа №2-2107/11

На виконання Ухвали Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровськ від 1 лютого 2011 року направляю довідку про склад сім'ї та оригінал квитанції про сплату державного мита.

Додаток:

1. Довідка про склад сім'ї;
2. Квитанція про сплату державного мита від 8.12.2010 р.

«18» квітня 2011 року

Є.М. Деркач

ДОДАТОК №5

Судді Індустріального районного суду
м. Дніпропетровськ
Широкоград О.Я.

Соловйової Ірини Вікторівни
яка проживає за адресою: вул. Косіора, буд. 2
49051, м. Дніпропетровськ

**ЗАЯВА
про видачу копії рішення суду**

Прошу видати мені копію постанови Індустріального районного суду м. Дніпропетровськ по адміністративній справі №2а-159/11 за моїм позовом до управління Пенсійного фонду України в Індустріальному районі м. Дніпропетровськ щодо перерахунку пенсії.

«20» квітня 2011р.

І.В. Соловйова

ДОДАТОК №6

До Кіровського районного суду
м. Дніпропетровськ
вул. Новоселівська, 9
49083, м. Дніпропетровськ

Суворова Михайла Романовича
який проживає за адресою: пр-т Кірова, буд. 75, кв. 12
49023, м. Дніпропетровськ

**ЗАЯВА
про видачу виконавчого листа**

Прошу видати мені виконавчий лист у справі №2а-2015/10 за моїм позовом до управління Пенсійного фонду України у Кіровському районі м. Дніпропетровськ про перерахунок пенсії.

«12» квітня 2011 року

М.Р. Суворов

ДОДАТОК №7

До Кіровського районного суду
м. Дніпропетровськ
вул. Новоселівська, 9
49083, м. Дніпропетровськ

Михайлова Ігоря Сергійовича
який проживає за адресою: вул. Московська, буд.123, кв.2
49012, м. Дніпропетровськ

**ЗАЯВА
про повернення судових витрат**

Прошу повернути мені на підставі ст. 83 ЦПК України судові витрати по цивільній справі №2а-2553/10 у зв'язку із поверненням позовної заяви (залишенням заяви без розгляду).

Додаток: копії квитанції про сплату судових витрат, які необхідно повернути.

«25» березня 2011 р.

І.С. Михайлов

Корисна інформація:	
Конституційний Суд України:	01033, м. Київ, вул. Жилянська, 14, www.ccu.gov.ua
Верховний суд України:	01043, м. Київ, вул. П.Орлика, 4-а, www.scourt.gov.ua
Вищий господарський суд України:	01016, м. Київ, вул. Копиленка, 6, www.arbitr.gov.ua
Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ:	01043, м. Київ, вул. П.Орлика, 4-а, http://sc.gov.ua
Апеляційні суди	
Апеляційний суд м. Києва:	03110, м. Київ, вул. Солом'янська, 2-А
Апеляційний суд м. Севастополя:	99011, Севастополь, вул. Суворова, 20
Апеляційний суд Автономної Республіки Крим:	95006, м. Сімферополь, вул. Павленка, 2
Апеляційний суд Вінницької області:	21050 м. Вінниця, вул. Соборна, 6
Апеляційний суд Волинської області:	43025, м. Луцьк, вул. Червоного Хреста, 10
Апеляційний суд Дніпропетровської області:	49000, м. Дніпропетровськ, вул. Харківська, 13
Апеляційний суд Донецької області:	83015, м. Донецьк, Майдан Правосуддя, 1
Апеляційний суд Житомирської області:	10008, м. Житомир, вул. 1-го Травня, 24
Апеляційний суд Закарпатської області:	88000, м. Ужгород, вул. Довженка, 7
Апеляційний суд Запорізької області:	69005, м. Запоріжжя, пр-т Леніна, 162
Апеляційний суд Івано-Франківської області:	76000, м. Івано-Франківськ, вул. Грюнвальдська, 11
Апеляційний суд Київської області:	01025, м. Київ, вул. Володимирська, 15
Апеляційний суд Кіровоградської області:	25006, м. Кіровоград, вул. В.Пермська, 2
Апеляційний суд Луганської області:	91016, м. Луганськ, вул. Коцюбинського, 4
Апеляційний суд Львівської області:	79008, м. Львів, пл. Соборна, 7
Апеляційний суд Миколаївської області:	54001, м. Миколаїв, вул. Садова, 2а
Апеляційний суд Одеської області:	65078, м. Одеса, вул. Гайдара, 24-а
Апеляційний суд Полтавської області:	36000, м. Полтава, вул. Жовтнева, 18
Апеляційний суд Рівненської області:	33024, м. Рівне, вул.Шкільна, 1
Апеляційний суд Сумської області:	40030, м. Суми, вул. Кірова, 28

Апеляційний суд Тернопільської області:	46006, м. Тернопіль, вул. Князя Острозького, 14а
Апеляційний суд Харківської області:	61000, м. Харків, вул. Руднева, 36
Апеляційний суд Херсонської області:	73000, м. Херсон, вул. 295 Стрілецької дивізії, 1а
Апеляційний суд Хмельницької області:	29000, м. Хмельницький, Майдан Незалежності, 2
Апеляційний суд Черкаської області:	18000, м. Черкаси, вул. Гоголя, 316
Апеляційний суд Чернівецької області:	58002 м. Чернівці, Центральна площа, 9, вул. Емінеску, 4
Апеляційний суд Чернігівської області:	14000, м. Чернігів, вул. Г.Полуботка, 2
Вищий адміністративний суд України:	01010, м. Київ, вул. Московська, 8, www.vasu.gov.ua
Апеляційні адміністративні суди	
Вінницький адміністративний апеляційний суд: <i>Юридична адреса:</i>	21050, м. Вінниця, вул. Соборна, 48
<i>Фактична адреса:</i>	21021, м. Вінниця, вул. Островського, 14
Дніпропетровський адміністративний апеляційний суд:	49083, м. Дніпропетровськ, пр. ім. Газети «Правда», 29, к. 504
Донецький адміністративний апеляційний суд:	83017, м. Донецьк, бульвар Шевченка, 26
Житомирський адміністративний апеляційний суд:	м. Житомир, майдан Путятинський, 3/65
Київський адміністративний апеляційний суд:	01010, м. Київ, вул. Московська 8, корп. 30
Львівський адміністративний апеляційний суд:	79005, м. Львів, вул. Саксаганського, 13
Одеський адміністративний апеляційний суд:	65026, м. Одеса, вул. Грецька, 44
Севастопольський адміністративний апеляційний суд:	99011, м. Севастополь, вул. Велика Морська, 1
Харківський адміністративний апеляційний суд:	61064, м. Харків, вул. Володарського, 46